

Şehnaz CEYLAN
Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü
sehnazceylan@karabuk.edu.tr
Özlem GÖZÜN KAHRAMAN
Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü
ozlemkahraman@karabuk.edu.tr
Pelin ÜLKER
Arş. Gör., Karabük Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü
pelinulker@karabuk.edu.tr

Annelerin Erken Çocukluk Dönemine Bakış Açısı

Öz

Erken çocukluk dönemi, gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Dönemin her bir evresinde çocuğun fiziksel, psiko-motor, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Bu dönemde çocukları doğru tanımak ve değerlendirmek önemlidir. Bu dönem boyunca çocuk ana baba ya da onların yerini alan diğer kişilerin bakımına muhtaçtır. Bu dönemde çocuğa karşı olumlu bakış açısının oluşması çocuğun ileride kendine güven duyan, olumlu benlik imajı gelişmiş, kendini rahatlıkla ifade edebilen ve başkaları ile işbirliği yapabilen bir birey olmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan çocukla en yakın etkileşimde bulunan annelerin çocuklarına bakış açılarını belirlemek çok önemlidir. Bu çalışmada, annelerin erken çocukluk dönemine bakış açılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma grubunu, 2013-2014 öğretim yılında Karabük ili merkez ilçelerine bağlı Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim anasınıflarına devam eden altı yaşındaki 16 çocuğun anneleri oluşturmuştur. Veri toplama yöntemi olarak "yarı yapılandırılmış görüşme tekniği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemleri ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda bulgular ve tartışma yapılmıştır.

Anahtar Kelimler: Çocukluk, Gelişim, 6 Yaş, Anne, Nitel.

Mothers' Point Of View For Early Childhood Period

Abstract

Early childhood period is the period when development is the fastest. In every stage of the period, it is necessary that physical, psycho-motor, social –emotional and cognitive developments should be supported. In this period, it is of great importance to recognize children and evaluate them. Throughout this period, child needs the care for parents or the caretakers in the place of parents. Creating a positive point of view in this period will help children to be an individual with self-esteem, with a developed positive personality being able to express himself and cooperate with others. In this sense, it is of significance to determine mothers' point of view who are the ones who are in the closest interaction in the early childhood period when development is the fastest. In the current study, it was aimed to determine mothers' point of view over early childhood period. The working group of the study comprised of the mothers of 16 children at the age of six attending to a kindergarten acting under the Primary Schools of Ministry of Education in the central towns of the city of Karabük in the educational years of 2013-2014. "Semi-structured interview technique" was used to gather data in the research. The data obtained were examined descriptive statistics methods. Findings and conclusion were discussed in line with research results.

Keywords: Childhood, Development, 6 Age, Mother, Qualitative.

Giriş

Erken Çocukluk Dönemi; çocukların görerek, dokunarak, yaparak, yaşayarak öğrendiği, geliştiği, gelişim alanlarının en kritik dönemlerinin yaşandığı, anlamlı ve kalıcı öğrenmelerin var olduğu, bireyin sağlıklı gelişiminin temellerinin atıldığı, onları geleceğe hazırlayan, görev ve sorumluluklarının bilincinde mutlu yetişkinler olmalarına fırsat tanıyan, sonraki yaşamında gerekli olan en önemli becerilerini oluşturduğu bir başlangıç evresidir (Dağlıoğlu, 2010; Çağdaş ve Seçer, 2011).

Bu dönemde çocukları doğru tanımak ve değerlendirmek çok önemlidir. Erken çocukluk döneminde her gelişim alanında edinilecek beceriler, çocuğun gelecek yılları için bir rehber niteliğindedir. Bu nedenle her gelişim alanı aynı derecede dikkat ve özenle ele alınıp, bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli, çocuğun sosyal ve duygusal, motor, bilişsel, dil gelişim alanları ile öz bakım becerilerinin hepsinin gelişmesi desteklenmelidir (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013).

Erken çocukluk dönemindeki çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklerken pek çok faktörle karşı karşıya kalırız. Gelişimi etkileyen faktörlerden en önemlileri genetik ve kromozom bozuklukları, anne yaşı, erken/geç doğum, alkol/sigara/uyuşturucu kullanımı, yoksulluk, yetersiz beslenme, kazalar, enfeksiyon, istismar, ihmal, aile yapısı, ailenin eğitim düzeyi, ailenin ekonomik durumu ve anne-bebek etkileşimidir (Bakkaloğlu, 2010).

Bu yüzden bebeğin doğduğu aile ortamının gelişimi etkileyen en önemli faktörlerden biri olması kaçınılmazdır. Çocuğun doğumdan itibaren en çok etkileşimde bulunduğu kişi annesidir. Annenin çocuğuna karşı tutumu ilk günden itibaren çocukta kalıcı izler bırakır. Toplumsal rollerin öğretiminde, olumlu sosyal davranışların ve değerlerin oluşturulmasında önemli bir rol oynarlar (Tümekaya, 2012). Erken çocukluk döneminde ailenin özellikle de annenin ortaya koyduğu tutum ve davranışların niteliği çocuğun gelişimi üzerinde oldukça etkilidir (Gülaçtı, 2012). Çocuğun yaşamının ilk yıllarında sevgi dolu ilişkiler içinde yer alması; sonraki yaşamında başkalarını sevmesini, uzun süreli ilişkiler kurmasını kolaylaştırmaktadır (Güven ve Azkeskin, 2012). Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı yerdir. Koşulsuz sevgi, hoşgörü ve ilgi ile demokratik ailelerde büyüyen çocuklar daha girişken, yaratıcı, özgür ve arkadaş ilişkilerinde daha etkindirler (Yavuzer, 1994).

İlgisiz, aşırı otoriter, aşırı hoşgörülü gibi hatalı anne-baba tutumları; sorumluluk duygusu gelişmemiş, yaratıcılıktan uzak, bedensel ve ruhsal açıdan tam sağlıklı olmayan, özgüveni düşük, sosyal becerileri tam gelişmemiş çocuklar yetişmesine neden olabilir. Tüm bu etkenler göz önüne alındığında; çocuğun gelişim ve eğitiminde böylesine belirleyici etkileri olan aile bireylerinin özellikle de annelerin, erken çocukluk döneminde gelişim ve eğitim konularında bilgi sahibi olmaları çok önemlidir (Gülaçtı, 2012).

Bu çalışma, annelerin erken çocukluk dönemine bakış açılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama amacıyla nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2003). Yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Karabük ili merkez ilçelerine bağlı Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim anasınıflarına devam eden 5-6 yaş çocuğa sahip 16 anne oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan benzeşik örnekleme yöntemi seçilmiştir. Buradaki amaç, küçük benzeşik bir örneklem oluşturma yoluyla belirgin bir alt grubu tanımlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu çalışmada, 5-6 yaş grubu çocuğa sahip, okul öncesi kuruma devam eden ve orta sosyo-ekonomik aile çocuklarının anneleri seçilerek benzeşik bir grup oluşturulmuştur.

Annelerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin 10'u kız, 6'sı erkek çocuğa sahiptir. Annelerin hepsi ev hanımı olup, 5'i ilköğretim, 3'ü ortaokul, 6'sı lise ve 2'si üniversite mezunudur. 20-29 yaş aralığında 3, 30-39 yaş aralığında 10, 40-49 yaş aralığında 3 anne bulunmaktadır. Ailelerin sadece 1'i geniş aile, 15'i ise çekirdek aile tipindedir. Annelerin 10'unun 2, 3'ünün 1 veya 3 çocukları vardır. Araştırmaya katılan çocuklardan 8'i ilk çocuk, 5'i ikinci, 3'ü ise üçüncü çocuktur. Annelerin hemen hepsi doğumdan itibaren çocuklarına kendileri bakmışlardır. Ailelerin çoğunluğunun aylık toplam geliri 2.500 TL'nin üzerindedir. Annelerin çoğunluğu çocuk gelişimiyle ilgili bilgilerini, çocukla olan yaşantılarının sonucu ve kulaktan dolma bilgiler olarak tanımlamışlardır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 1-28 Şubat 2014 tarihleri arasında görüşme çeşitlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmacılar, görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak için görüşme sorularını iki alan uzmanına göndermiştir. Uzmanlardan görüşme soruları, araştırmanın amacına uygunluğu, açıklığı ve anlaşılabilirliği açısından eleştirmeleri, gerekli gördükleri durumlarda soruların değiştirilmesi,

düzeltilmesi ve çıkartılması ile ilgili görüşlerini belirtmelerini istemişlerdir. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme soruları tekrar gözden geçirilmiş ve son şekli verilmiştir. Araştırmacılar, bir anne ile; soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, verilen yanıtların sorulan soruların yanıtlarını yansıtıp yansıtmadığını belirlemek amacıyla pilot görüşme yapmışlardır. Bir başka uzmandan, görüşme sonrası dökümleri inceleyerek sorulan soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını ve gerekli olan bilgileri sağlama olasılığını da düşünerek, kontrol etmesini istemişlerdir. Araştırmacılar tarafından, görüşme sorularının istenilen verileri sağladığı kanısına varılarak veri toplama sürecine geçilmiştir.

Araştırmada, görüşmenin yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacılar gönüllü annelerle, çocuklarının devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumlarında uygun oldukları gün ve saatleri belirleyerek görüşme için randevu almıştır. Okullarda bireysel görüşmenin uygun bir şekilde yapılabilmesi için rahat bir oturma düzeni ve sessiz bir oda gibi gerekli ortam düzenlemesi yapılmıştır. Katılımcıların her birine görüşmede ses kaydı yapılacağı söylenmiştir. Bireysel görüşme yapılırken, bilimsel dil ya da terim kullanılmamasına, görüşmeye alınan anneye isimle hitap edilmesine ve anneye verdiği yanıtlardan dolayı yargılayıcı olmamaya özen gösterilmiştir. Araştırmacılar, görüşmeleri ses kayıt cihazı ile kayıt etmiştir ve her bir görüşme 25-35 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler tamamlandıktan sonra, ses kayıtlarının yazıya döküm işlemi gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin dökümleri yapılırken her konuşma duyulduğu şekliyle, hiçbir düzeltme yapılmadan ve görüşmeci görüşülen sırasıyla yapılmıştır. Araştırmacılar, bu çerçevede dökümü yapılan verilerin içindeki bilgileri sistematik olarak kodlamışlardır. Bunun için, temel olarak birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Daha sonra annelerin cevapları incelenmiş tablo haline dönüştürülmüştür. Bu bilgiler temsili olarak seçilmiş anne ifadeleriyle desteklenmiştir. Görüşme yapılan annelere sırasıyla G1 den G16'ya kadar kodlar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür (Özdemir, 2010).

Bulgular ve Tartışma

Tablo 1. Erken çocukluk döneminin önemini ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Gelişim	8
Öğrenme	5
İlk Eğitimi	4
Gelişimin kritik bir dönem olması	6

Tablo 1'e bakıldığında annelerin 8'inin, çocuğunun gelişimi ile ilgili cümleler kurdukları görülmektedir. Örneğin, G4 bu konuda "Çocuğun hem beyin hem kişisel gelişimi için o yaşlarda verdiğim her şeyi alabileceği için..." ifadesiyle erken çocukluk dönemindeki gelişimin önemini vurgulamıştır. Annelerin 6'sı erken çocukluk dönemindeki kritik dönemleri yansıtan ifadeler kullanmıştır. Örneğin; G15 bu konuda "Çocuğun kişiliğinin, nasıl bir insan olacağına belirlendiği dönem. Sonra pek değişmiyor, nasıl başlarsa öyle gidiyor." ifadesiyle erken çocukluk döneminde, kritik dönemler olduğunu belirtmiştir. Görüşmelere katılan annelerin 5'i ise öğrenme kavramına vurgu yapmıştır. Okul öncesi eğitim; çocukların doğumlarından temel eğitime başladığı zamana kadar geçen süreyi kapsayan, çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendirerek ilkokula hazırlayan, ileriki hayatlarında da önemli bir role sahip olan; psiko motor, sosyal duygusal ve bilişsel gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı ve kişiliklerinin şekillendiği, temel eğitimin ilk basamağıdır. Çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmı, yetişkinlikte bireyin kişilik yapısını biçimlendirmektedir. Kişiliğin temelinin atıldığı kritik bir dönem olarak adlandırılan okul öncesi eğitimin, tüm eğitim basamaklarını, hatta bireyin tüm yaşamını etkilediği düşünüldüğünde, bu dönemde verilen eğitim daha da önem kazanmaktadır. Temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı bu kritik yıllarda, eğitim tesadüflere bırakılmamalıdır (Sali, Akkol ve Oğuz, 2013; Kaçar ve Doğan, 2007). Annelerin verdikleri bu cevaplar da erken çocukluk döneminin önemini destekler niteliktedir. Annelerin pek çoğunun eğitim düzeyinin düşük olduğu göz önüne alındığında, bu kavramlardan bahsetmeleri çocuklarının gelişimleri konusunda bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Tablo 2. Annelerin ideal çocuk tanımlarına ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Başarılı	4
Kendine güvenen	4
Saygılı	5
Sorumluluk sahibi	1
Uyumlu	2
Terbiyeli –uslu	6
Sahip olduğu tüm özellikler ile kabul	3
İnsanları seven	1
Sosyal	3
Özgür	1

İdeal çocuğun nasıl olduğunu sorgulayan bu soruyla, annelerin çocuklarını yetiştirirken kafalarında hangi değerlere öncelik verdikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan annelerin 6'sı ideal çocuk tanımlarında "terbiyeli-uslu", 4'ü ise "kendine güvenen" ve "başarılı" sıfatını kullanmıştır. Bu doğrultuda annelerin verdikleri cevapların çoğunluğunun ideal çocukta görmek istedikleri en önemli özelliklerin saygılı, uslu, terbiyeli olduğu görülmektedir. Annelerin bu ideal çocuk tanımlarının "Türk Kültürü"nü bir özelliği olduğunu düşündürmektedir. Anneler ideal çocuğu kültürün kabul edip yücelttiği değerlerle tasvir etmiştir (Navaro, 2013). G4 bu konudaki düşüncelerini "Uysal, söz dinleyen, verdiğimi yiyen, beni dinleyen bir çocuk....." G16 ise "Uysal, uyumlu, büyüklerine, yaşlılara saygılı, misafir gelince şumarıklık yapmayan...." şeklinde ifade etmiştir. Annelerin 4'ü ise ideal çocuğu anlatırken, "kendine güvenen" ve "başarılı" sıfatını kullanmıştır. Örneğin, ideal çocuğu G1 "kendine güvenen, kendi ayakları üzerinde duran....", G10 ise, "kendini ifade edebilen, başkalarından yardım beklemeyen, gözümü ardında bırakmayan..." şeklinde tanımlamıştır. Günümüzde sadece itaate yönelik çocuk yetiştirme yetersiz kalmaktadır ve özellikle iş dünyasında kişinin başarılı olabilmesi için, kendi kendine karar verebilmesi, özerk olabilmesi gerekir. Etkin olan kişi, özerk olabilen kişi olur. Dolayısıyla çocuk yetiştirirken, özerklik kavramı mutlaka

göz önüne alınmalıdır. Çoğu zaman kültür değişmeye direnmektedir. Kentte bile anne babalar özellikle itaate yönelik çocuk yetiştirmekte ısrar etmektedirler. İşlevsel olmaktan çıktığı halde böyle çocuk yetiştirmeye devam edilmektedir. Bu noktada toplumu eğitmek, anne babaları eğitmek, değişmeye özendirmek ve bu değişikliğin niçin böyle olması gerektiğini anlatmak gerekmektedir(Kağıtçıbaşı, 1999). Bu çalışmada anneler özellikle çocuklarda kendine güven konusuna değinerek özerkliği, ancak aynı zamanda terbiyeli, uslu, söz dinleyen çocuk tanımlarıyla da itaate yönelik çocuk yetiştirmeyi vurgulamışlardır. Annelerin bazılarının toplumun beklentileri doğrultusunda düşünerek uslu çocuk yetiştirmeyi tercih ettikleri, ancak bazı annelerin ise çağın gerekleri doğrultusunda düşünerek kendine güvenen çocuklar yetiştirmeyi tercih ettikleri düşünülebilir.

Tablo 3. Annelerin çocuklarıyla ilgili sorumluluklarına ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
İlgilenmek	4
İyi bir insan yetiştirmek	5
Geleceğini hazırlamak	2
Korumak	2
İsteklerini yapmak	4
Bakım	3
İyi anne baba olmak	1
Mutlu olmak	1

Tablo 3'e göre annelerin 5'i çocuklarına ilişkin en önemli sorumluluğunun, çocuğunu iyi bir insan olarak yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Annelerin 4'ü ise en önemli sorumluluğunu ilgilenmek ve istediklerini yapmak, 3'ü bakımını sağlamak, 2'si geleceğini hazırlamak ve korumak, 1'er anne ise iyi anne baba olmak ve mutlu olmak olduğu söylemişlerdir. Annelerin çocuklarına ilişkin sorumluluk algıları kültürden kültüre farklılaşan bir olgudur. Örneğin; Valera ve Diğerleri (2004) araştırmalarında, Avrupa ve Meksika kökenli Amerikalı annelerin eğitimi, sorumluluklarının küçük bir kısmı olarak gördüklerini tespit etmişlerdir. Buna karşın Çin ve Yahudi kökenli Amerikan aileler en önemli sorumluluklarını eğitim olarak ifade etmişlerdir. (Birman ve Espino, 2007). Bu bulgu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Yukarıdaki tabloya göre araştırmaya katılan annelerin 7'si -5'i iyi bir insan yetiştirmek, 2'si geleceğini hazırlamak ifadeleriyle eğitime ilişkin sorumluluklarından bahsetmişlerdir. G3 "Geleceği ile ilgili. Onun geleceğini verebilmek en önemli sorumluluğum" ifadesiyle çocuklarıyla

ilgili sorumluluklarını vurgulamıştır. Görüşmelere katılan annelerin çocuklarına ilişkin sorumlulukları arasında eğitime yer vermeleri erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması için önemlidir.

Tablo 4. Annelerin 0-2 yaşta en zorlandıkları durumlara ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Beslenme	3
Hastalık	6
Çocukla vakit geçirme	2
Hareketlilik	2
Ağlama	2
Uyku	1
Tuvalet eğitimi	1
Kardeş kıskançlığı	1

Tablo 4 incelendiğinde annelerin 6'sı 0-2 yaş aralığında en çok zorlandıkları konunun hastalıklar olduğunu belirtmişlerdir. 3 anne beslenme, 2 anne çocukla vakit geçirme, hareketlilik ve ağlama davranışlarında zorlandıklarını söylemişlerdir. Anneler 0-2 yaş döneminde uyku, tuvalet eğitimi ve kardeş kıskançlığı konusunda da zorlandıklarını belirtmişlerdir. Anneler, hastalık konusunda sıkıntı yaşadıklarını G9, "Hastalıktan dolayı, hayat duruyor. Tüm zaman hastanede geçiyor." G2, "Çok hasta olurdu. Çok nazlı bir bebektir. İlk aylarında nezle gribe yakalanınca bağışıklık zayıf olduğundan devam etti" G14, "Sağlık problemlerinden dolayı ilk altı ay neredeyse hiç uyumadık" ifadesiyle açıklamışlardır. İmmün sistemin gelişimi yaşla birlikte tamamlandığı için bebek ve çocuklarda immün sistemin bazı farklılıkları vardır. Bebeklerde antikor yanıtları tam olgunlaşmamıştır. Bu nedenle ebeveynlerin, enfeksiyonların çocuğun yaşam kalitesi ve gelişimi üzerindeki kötü etkileri nedeniyle, hekimlerden enfeksiyon sıklığının nedeninin bulunması ve ortadan kaldırılması yönünde istek ve beklentileri de artmaktadır (Turul ve Tezcan, 2003). Araştırma bulgularında anneler özellikle bebeklik döneminde bağışıklık sisteminin zayıf olması ve çok sık hastalıklarla mücadele konusunu vurgulamıştır. Bu nedenle annelerin hastanede geçirilen zamandan yakındıkları görülmektedir. Ayrıca 3 anne de beslenme ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. G1 sorunu, "Yemek

yemezdi, iştahsız bir çocuktü. Yemek yedirme konusunda kimseden destek alamadım” biçiminde belirtmiştir. Beyin gelişiminin çok hızlı olduğu ve büyük ölçüde tamamlandığı bebeklik ve küçük çocukluk yıllarında yaşanan yeme sorunu, büyüme ve gelişme geriliğine, sık hastalanmaya, malnütrisyona hatta ölüme bile yol açabilir (Ünal ve Günlemez, 2012). Çocuğun gelişimi ve büyümesinin sağlıklı olabilmesi için beslenmenin çok önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz.

Tablo 5. Annelerin 2-4 yaşta en zorlandıkları durumlara ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Dağınıklık	1
Beslenme	4
Sünnet	1
Sağlık problemleri	2
Tuvalet eğitimi	1
Konuşma güçlüğü	1
Yaramazlık	2
Öfke nöbetleri	2
Uyku	1

Tablo 5’te görölmektedir ki, annelerin 4’ü en çok beslenme, 2’si sağlık problemleri, yaramazlık ve öfke nöbetleri, biri dağınıklık, sünnet, tuvalet eğitimi, konuşma güçlüğü ve uyku konusunda zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu yaş grubunda anneler beslenme konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bebeklik ve erken çocuklukta yeme problemleri anneler için önemli bir endişe kaynağıdır (Honjo ve diğerleri, 2005). Etkili bir besleme her yaşta çocuğun hem büyümesini hem de gelişimini destekler. Gelişimin desteklenmesi sadece doğru besinlerin tüketilmesi yolu ile değil, aynı zamanda beslenme zamanlarındaki doğru ve etkili bir iletişim ile mümkündür (Jellinek ve diğerleri, 2002). Bozuk ebeveyn-çocuk ilişkileri sıklıkla kendini beslenme ve yeme bozuklukları olarak gösterebilir. Seçici ve kısıtlı yeme modelleri ebeveyne başkaldırı olarak ortaya çıkabilir. Beslenme bozuklukları çoğunlukla bağlanma ilişkisindeki daha büyük bir problemin belirtileridir. Bu açıdan beslenme bozukluklarının teşhisinin ve tedavisinin bu bağlamda yapılması önemlidir (İşeren, 1995). Örneğin G11’in beslenme konusunda zorlanma sebebi de

bunu destekler niteliktedir. “Çocuktan kaynaklanıyor. Ben her şeyi yapıyorum, ağzımı açmıyor. Sadece çorba ve pilav yiyor. Tadını bilmediği şeyleri bile yemiyor.” G3, “Sabah kahvaltıda sıkıntı çekiyorduk. Yutma konusunda, ağzında bekletiyordu.” G13 ise “Emzirme 2 yaşta bitti. Yemeğe geçiş çok zordu.” Özellikle annelerin bu ifadeleri beslenme sırasında çocukla sağlıklı iletişim kurulamadığını da düşündürmektedir. Yeme sorunu sık rastlanan bir sorundur, tüm çocukların %25 'inde görülmekle birlikte, gelişimsel sorunları olan çocuklarda bu oran % 35-80 arasında bildirilmektedir (Ünal ve Günlemez, 2012). Çocuklukta görülen bazı yeme sorunu türleri şunlardır: yemenin reddedilmesi, çocuğun kendini besleme yetilerindeki yetersizlik, çiğneme, yutma bozuklukları, beslenme sırasında ya da hemen sonrasında öğürme, kusma, yeme saatlerinin olağandan çok uzun sürmesi, beslenme zamanlarında besini çok uzun süre ağız içinde bekletme gibi uygun olmayan yeme davranışları ya da besin türüne göre seçici yeme davranışı. Aynı zamanda 2-4 yaş arası inatçılık dönemi olarak adlandırılır. Bazı çocuklar, inatçılığı şiddetli bir biçimde yaşarlar, bazıları ise çok hafif, belli belirsiz geçirirler. Üç yaşına gelen çocuklar, kendi bedenlerinin ve isteklerinin farkına varıp çevreleri ile aralarına bedensel bir “ben”lik sınırı çizmeye başlarlar (Ataç, 1991). Tüm bunlar da; öfke nöbeti, yaramazlık, uyku problemi ve dağınıklık gibi sorunların sebebi olarak görülebilir.

Tablo 6. Annelerin 4-6 yaşta en zorlandıkları durumlara ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
İletişim problemi	2
Okuldaki çalışmalardaki zorluklar	1
Televizyon izleme	1
Kardeş kıskançlığı	2
Hareketlilik	1
Konuşma problemi	1
Sağlık problemi	1
Beslenme	4
İnatçılık	3
Şımarıklık	1

Harfleri ters yazma	1
Takıntı	1
Dağınıklık	1
Okula uyum problemi	1
Sıkıntı yok	1

Tablo 6'ya baktığımızda görüşme yapılan annelerin 3'ü inatçılık, 2'si iletişim sorunu ve kardeş kıskançlığı, 1'i okuldaki çalışmalardaki zorluklar, televizyon izleme, hareketlilik, konuşma problemi, sağlık problemi, şımarıklık, harfleri ters yazma, takıntı, dağınıklık, okula uyum problemi yaşadığını ifade ederken; 1'i ise sıkıntı yaşamadığını dile getirmiştir. Annelerin 4-6 yaş döneminde karşılaştığı problem davranışların çeşitlendiği, beslenme sorunlarının devam ettiği görülmektedir. Örneğin G16, "Yemek konusunda çok zorlanıyorum. Bu benim için kâbus gibi. İştahsız her şeyi beğenmiyor..." G9, "yemek sorunumuz var. Bir şeye üzülüp sıkılınca yemiyor. Kusuyor..." şeklinde yeme problemlerini ifade etmişlerdir. Çocuk ruh sağlığı açısından yeme bozukluğu, hemen hemen her dönemde görülmektedir. Problem durumu olarak her yaşta incelenmesi gereken bir durum olarak ele alınmaktadır (Sargın, 2008). Derman ve Başal (2013) okulöncesi 5-6 yaş çocuklarının davranış problemlerini değerlendirdikleri araştırmalarının sonucunda, ilk sırada içe kapanıklık, ikinci sırada aşırı hareketlilik ve hiperaktivite bozukluğu, üçüncü sırada iştahsızlık davranışının yer aldığı saptanmıştır. Bu araştırma bulguları annelerin en zorlandıkları durumlardan belirttikleri hareketlilik ve beslenmeyle ilgili konuyu destekler niteliktedir. Yine ruh sağlığı açısından, çocuklarda inatçılık davranışı 3-5 yaşta sık görülmekte ve bu yaşlarda normal kabul edilmektedir (Sargın, 2008). Örneğin G8, "dediğinin olmasını istiyor. Aksidir. Beslenmede sıkıntı yaşıyoruz. Bende de var aksilik inat...", G 15 "İnatçı biraz. Karakteristik özellik..." Bu araştırmada, annelerin ifadelerine bakıldığında 2-6 yaş arası çocuklarıyla ilgili en zorlandıkları durumlarda inatçılığı vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra, çocukların sosyal ortamlarda daha fazla bulunması ve okula başlamasıyla birlikte; okula uyum problemi, iletişim sıkıntıları, okuldaki çalışmalarda zorlanma, harfleri ters yazma gibi akademik becerilerle ilgili sorunlar da ortaya çıkmaya başladığı düşünülebilir.

Tablo 7. Annelerin genel gelişimde zorlandıkları alana ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
----------	---------

Annelerin Erken Çocukluk Dönemine Bakış Açısı

Sosyal –duygusal	2
İnce –motor gelişim	3
Fiziksel gelişim	1
Zorlanmadım	8
Öz bakım	1
Dil gelişimi	2
Bilişsel gelişim (dikkat)	1

Tablo 7 incelendiğinde annelere çocuklarının genel gelişimleriyle ilgili zorlandıkları durumlar sorulduğunda annelerin⁸’i “Zorlanmadım.” şeklinde cevap vermişlerdir. 3’ünün ince-motor gelişim, 2’sinin sosyal-duygusal ve dil gelişimi, 1’inin fiziksel gelişim, öz bakım ve bilişsel gelişim alanlarında zorlandığı anlaşılmaktadır. Çocuk sahibi olmanın, yeni bir düzen ve yeni sorumluluklar getirdiği, toplumun anneliği mutlak ve içgüdüsel bir süreç olarak dayattığı düşünülünce anneliğin çoğu kadın tarafından hatasız yapılması gereken bir ‘iş’ olarak algılanabileceğini söylemek mümkündür (Navaro, 2013). Bu bulgular doğrultusunda annelerin kusursuz, mükemmel anne imajını zedelememek adına bu cevapları verdikleri düşünülebilir.

Tablo 8. Annelerin güçlük çektikleri konularda destek almak istedikleri kişilerle ilgili görüşleri

Görüşler	Frekans
Öğretmenler	2
Doktorlar	3
Çocuk Gelişimi Uzmanı	6
Eşi	2
Psikolog	1
Psikiyatrist	1
Büyük ebeveynler	2

Tablo 8'e göre annelerin 6'sı sıkıntı çektikleri konularda çocuk gelişimi uzmanını anlatan ifadelerden bahsetse de sadece 1'i çocuk gelişimi uzmanını tam olarak ifade etmiştir. Örneğin G16, "Kurumlar varsa onlardan destek almak isterdim." derken, G15 "Uzman olan birinden isterdim.", G2 "Öyle bir kurum olsa aile hekimliği gibi oradan hiç çıkmazdık.", G4 "İşi bilen bir uzmandan." ifadelerini kullanmışlardır. "Çocuk Gelişimci", 0-18 yaş grubundaki bebeklik, okul öncesi, okul ve ergenlik dönemlerindeki çocukların tüm gelişim alanlarında gelişim düzeylerini belirleme, gelişim düzeylerine uygun programlar hazırlama ve çevre düzenlemesi yapma, çocuğun farklı alanlardaki gelişimlerini takip etme ve yeni düzenlemeler yapma, ailelere, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında hizmet veren kişilere, kurum ve kuruluşlara alanla ilgili danışmanlık verme ve işbirliği yapma, toplumu bu konularda bilinçlendirme ve çocuk-aile ile ilgili disiplinlerle koordinasyon kurarak çalışma formasyonu ile donatılmış personeldir (<http://www.health.ankara.edu.tr/cocuk-gelisimi-bolumu/>). Bu tanım ve annelerin ifadeleri incelendiğinde; annelerin, çocuk gelişimcinin görevini ve çalıştığı kurumları bilmediklerini söyleyebiliriz. Bu durum, çocuk gelişimcilerin sağlık politikalarında çok daha fazla yer alması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Görüşme yapılan annelerin 3'ü doktorlardan, ikisi öğretmenlerden, eşinden ve büyük ebeveynlerden, 1'i ise psikolog ve psikiyatrdan yardım almak istediklerini söylemişlerdir. Annelerin sadece 2'si eşinden destek almak istemişlerdir. Oysaki yapılan çalışmalar, babaların annelere oranla daha çok çocuğun bağımsız davranmasını, çevreyi keşfetmesini sağlayan ve cesaretlendiren bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Saygılı (2008), çocuğun yetiştirilmesinde anne ve babanın rolünün yüzde 50-50 olduğunu, bu yüzden çocuk eğitiminin sadece annelere bırakılmayacak derecede ağır ve önemli bir görev olduğunu vurgulamaktadır. Anne-babanın çocukları ile hem de birbirleriyle kurdukları ilişkiye özen göstermeleri çocuğun psikolojik gelişimi için olumlu sonuçlar ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Öyleyseannelerin; baba-çocuk iletişimine gereken önemi ve değeri vermediği düşünülebilir.

Tablo 9. Annelerin çocuklarının iyi oldukları gelişim alanlarına ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Motor gelişim	5
Dil gelişimi	5
Sosyal –duygusal	2
Bilişsel gelişim	4

Özbakım	3
Yaratıcılık	2

Tablo 9’da annelerin çocuklarının iyi oldukları gelişim alanlarına ilişkin görüşler incelendiğinde; annelerin 5’inin motor gelişim ve dil gelişimi, 4’ünün bilişsel gelişim, 3’ünün ise öz bakım becerileri, 2’sinin sosyal duygusal gelişim ve yaratıcılık olarak ifade ettikleri görülmektedir. Annelerin sadece 2’si yaratıcılıkla ilgili ifadeler kullanmışlardır. G7 bu konuda, “Farklı modeller yapabiliyor legolarla” derken; G15, “Kendi kendine şarkılar yazar, söyler” ifadesiyle çocuğunun yaratıcı olduğunu ifade etmiştir. Ebeveynlerin okulöncesi dönemde yaratıcılığı engelleyen faktörlere ilişkin görüşleri eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Dursun ve Ünüvar (2011), okulöncesi dönemde yaratıcılığı engelleyen durumlar hakkında yaptıkları araştırmada, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin, eğitim düzeyi düşük ebeveynlere göre daha bilinçli olduklarını bulmuşlardır. Araştırmada da annelerin düşük eğitim düzeyine sahip olup yaratıcılıktan az bahsetmeleri göz önüne alınca bu araştırmanın bulgularının, Dursun ve Ünüvar (2011)’in bulgularıyla paralel olduğu söylenebilir. Annelere sorulan soru “Çocuğunuzun hangi gelişim alan ya da alanlarında...” diye çoğul olarak başlamasına rağmen annelerin pek çoğu görüşmeler sırasında cevap vermeme eğilimi göstermişlerdir. Yapılan açıklamalara rağmen verdikleri cevaplar çocuklarının yeteneklerini sınırlı bulduklarını düşündürmektedir.

Tablo 10. Annelerin çocuklarının davranışlarını açıklamaya ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Sosyal öğrenme	6
Genetik	11

Tablo 10’e bakınca çocuklarının davranışlarını açıklarken, annelerin 11’inin genetiğe, 6’sının sosyal öğrenmeye dayalı açıklamalar yaptığı görülmektedir. G7 “Bana benzediğini düşünüyorum.”, G2 “Aileden gördüğü hareketlerden alıyor.”, G5 “Çevresinden görüp yapıyor.”, G3 “Anne babaya bağlı. Ne görürse onu yapıyor.”, G4 “Bizim ilgilenmemiz. Etrafında sevilen bir çocuk olması, iyi davranışlarının sebebi” sözleri, Bandura’nın görüşlerini destekler niteliktedir. Bandura, çocukların yeni tepkileri bir modeli izleyerek

öğrenebileceklerini işaret etmiştir. Eğer çocuk modelin belirli bir davranışı yaptığı için ödüllendirildiğini görürse, o davranışı muhtemelen taklit etme eğilimine girecektir (Craig-Unkefer ve Kaiser, 2002). Annelerden G8 "Aksiliği inadı benden olabilir. Konuşma bozukluğu genetik" diyerek her ikisine vurgu yapmıştır. Plomin ve Spinath (2004)'e göre 10.000 denekli ikiz çalışmasında özdeş ikizlerin zeka bölümü için ortalama korelasyon .86 bulunurken çift yumurta ikizleri için .60 olarak bulunmuştur. Yani genetik faktörlerin çevresel faktörlerden daha baskın olduğu görülmüştür. Annelerin verdikleri cevaplar da bu araştırmayla paraleldir.

Tablo 11. Annelerin çocuklarının hangi yaşlarının kolay olduğuna ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
0-2 yaş	4
2-4 yaş	4
4-6 yaş	8

Tablo 11'de görülmektedir ki; annelerin 8'i 4-6 yaş grubunu, 4'ü 2-4 ve 0-2 yaş grubunu daha kolay olarak ifade etmişlerdir. 0-2 yaş grubunu daha kolay olarak nitelendiren G1, şu ifadeleri kullanmıştır: "İlk bir yıl. Benim istediğimi yapıyor. Benim elimin altında", G14, "2-3 yaş, konuşup derdini anlatmaya başlıyor." sözleriyle 2-4 yaş aralığını işaret etmiştir. G5 "5-6 yaş, artık büyüyor. Kendi işlerini kendi yapıyor" ifadeleriyle öz bakım becerilerini vurgulayarak 5-6 yaş aralığının daha kolay olduğunu söylemiştir. Demiriz ve Dinçer, (1998) yaptıkları çalışmada, okul öncesi eğitim kurumuna giderek sistemli eğitimden yararlanan, gün içindeki rutin etkinliklerle öz bakım becerilerine yönelik davranışları tekrarlama fırsatı bulan çocukların, öz bakım becerilerine yönelik davranışları yapmalarında okul öncesi eğitim almayan çocuklara göre farklılıklar olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların anneleri özellikle çocuklarının 5-6 yaşta öz bakım becerilerinde başarılı olduklarını vurgulamışlar ve bu dönemi daha kolay bir dönem olarak ifade etmişlerdir. Böylece, annelerin çocuklarının kendilerine ihtiyaç duymadan kendi işlerini yapmaları onları rahatlattığı ve kendilerine ayırdıkları zamanı arttırdığı düşünülebilir. G11 ise, "4-5 yaş, artık her şeyi anlıyor. İfade ediyor ve yapabiliyor" ifadesiyle bu dönemde dil gelişimindeki ilerlemeden bahsetmiştir. Çocuk yaklaşık beş yaşlarına geldiğinde günlük gereksinimlerini giderecek ve sosyal ilişkiler kurabilecek kadar dili öğrenmektedir. Duygu ve düşüncelerini ifade edebildiği, vurgu ve ses tonunu doğru kullanabildiği bir dil kazanmaktadır (Aydın, 2003). Altı-yedi yaşında bir çocuğun ve erişkinin

kullandığı dil bilgisi arasında fark yoktur (Bjorklund, 2000). Annelerin çocuklarındaki artan dil becerileri sayesinde, onlarla daha iyi iletişim kurdukları söylenebilir.

Tablo 12. Annelerin çocuklarıyla en keyifli geçirdikleri zaman ile ilgili görüşleri

Görüşler	Frekans
Oyun oynamak	3
Kitap okumak	3
Piknik yapmak	1
Evde birlikte olmak	1
Sohbet etmek	1
Parka gitmek	3
Birlikte kahvaltı yapmak	1
Birlikte televizyon seyretmek	1
Çocuğunu izlemek	2
Konuşmaya ilk başladığı anlar	1
Çocuğun gösterdiği sevgi davranışları	2

Tablo 12’te annelerin çocuklarıyla en keyifli geçirdikleri zaman ile ilgili görüşlerinin analizi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında; 3 anne oyun oynamak, kitap okumak ve parka gitmek cevaplarını vermiştir. 2 anne çocuğunu izlemek ve çocuğun gösterdiği sevgi davranışlarıyla ilgili anlardan bahsetmiştir. Piknik yapmak, evde birlikte olmak, sohbet etmek, birlikte kahvaltı etmek, birlikte televizyon seyretmek ve çocuğun konuşmaya ilk başladığı anlar cevaplarını da 1’er anne vermiştir. Annelerin çocuklarıyla zaman geçirme biçimleri incelendiğinde, yaklaşık yarısı pasif kalınan ve çoğu hazır sunulmuş etkinliklere rastlamaktayız; televizyon izlemek, çocuğun gösterdiği sevgi davranışı, çocuğu izlemek, parka gitmek gibi. Semerci (2009), nitelikli zamanı, gerçekte çocuğun ihtiyacı olan zamanı onun zevk alacağı ve gelişeceği aktivitelerle birlikte paylaşmak olarak tanımlamış, nitelikli zamanın çocuğu sürekli gezdirmek ve her istediğini yapmak olmadığını vurgulamaktadır. Anneler bazen çocuklarına çok uzun bir süre ayıramayacak kadar yoğun olabilirler. Eğer anneler bir ya da yarım saatlik bir zamanı çocuklarıyla birlikte geçireceklerse, o vakti doya doya

yaşamayı, çocuklarının anlatacağı şeyleri dikkatle dinlemeyi, duygularını paylaşabilmeyi, sevgilerini hissettirmeyi başarabilmelidirler. Önemli olan kısa da olsa bu ilişkiyi sürekli kılmaktır (Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu, 2011). Bu noktada günlük işler bile çocukla etkin ve aktif zaman geçirmeye yarayabilir. Fakat gene de çocuğumuza gelişim ve ilgisine uygun fırsatlar da sunmalıyız. Doğayla iç içe olmalarını sağlayacak, merak duygularını, araştırmacı yanlarını ortaya çıkartacak fırsatlar sunmalıyız. Bu açıdan annelerin çocuklarıyla yaptığı etkinlikler incelendiğinde, etkin zaman geçirmeyi içerse bile yetersiz ve gereken nitelikleri taşımadığı düşünülebilir. Bu durumda çoğu annenin eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle, çocuklarıyla birlikte etkin zaman geçirme ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Tablo 13. Annelerin çocuklarıyla birlikte geçirdikleri süreçte “keşke yapmasaydım” dedikleri davranışlarıyla ilgili görüşleri

Görüşler	Frekans
Sinirlenip bağırma	11
Dövmek	2
Hiç keşkem yok	1
Sigara içerken anneyi görmesi	1
Küsmek	1

Tablo 13'te annelerin “Keşke yapmasaydım” dedikleri davranışlar sıralanmıştır. Annelerin 11'i sinirlenip kızma, 2'si dövme davranışını belirtmiştir. Örneğin;G13“Bir gün yemek yediriyordum. Geri çıkardı. Kızmıştım. Keşke kızmasaydım” demiştir. Gelişim basamaklarında çocukların karşılaştığı sorunların birçoğu o döneme özgü olan, anne babaların desteğiyle çözümlenebilecek nitelikte sorunlardır. Ancak çocuk bu desteği bulamaz ya da yanlış anne-baba tutumları olursa olağan sorunlar büyüyebilir (Sargın, 2008). Yetersiz ebeveynlik durumu çocukta görülebilecek psikolojik problemler için önemli bir risk faktörüdür. Olumsuz ebeveyn tutumları ile çocuklarda görülen psikopatolojiler arasında ilişki olduğunu gösteren birçok araştırma bulgusu vardır (Öngider, 2013). Bir diğer anne G3, “Meyveli yoğurtları yemediği için bayağı dövmüştüm. Çok korkmuştu. Hala pişmanlığımı yaşarım.”;G8,“Sabrım taşınca vuruyorum, sonrada pişman oluyorum” demişlerdir. Çocuk istismarı ve ihmali; anne, baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür

(Oral vd., 2001). Aileler çocuk yetiştirme sürecinde bilerek ya da farkında olmadan çocuklarının gelişimini olumsuz yönde etkileyecek, kimi zaman şiddet, kimi zaman da ihmal şeklinde davranışlar gösterebilmektedirler (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). Bu çalışmada, annelerin neredeyse tamamı çocuğunun her hangi bir gelişim döneminde onlara karşı olumsuz davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bunun sonucunda, pişmanlıklarını belirtmişlerdir. Annelerin aslında bu davranışları istemeden yaptıkları ve sonrada pişmanlık duydukları söylenebilir.

G3'ün çocuğunun resmi	G3'ün resmi
	
<p>Görüşmeci: "Annem ve seni anlatan bir resim çizer misin?"</p> <p>Resmin Açıklaması: "Annem beni kucağına almış. Sonra evimize gittik."</p>	<p>Görüşmeci: "Çocuğunuzu ve sizi anlatan bir resim çizer misiniz?"</p> <p>Resmin Açıklaması: "Nereye gitsek eleleyiz."</p>

Resim 1: Altı yaş çocukları ve annelerinden alınan örnekler.

G3'ün ve çocuğunun resmi incelendiğinde ve resimleriyle ilgili anlattıklarına bakıldığında, genellikle sevgi ifadelerini gösterme biçimlerinin benzer olduğu görülmektedir. Çocukla kurulan ilişki tarzında; yaklaşım biçimi, beden dili ve dokunsal temas etkili öğeler arasındadır. Çocukların sevildiğini hissetmelerinin göstergelerinden bir tanesi kucağa alınmak, sarılmak vb. dokunsal göstergelerdir. Anne ve çocuk arasında bu sevgi göstergesinin her ikisinin resminde de yer alması ilişkilerdeki paralellığı göstermektedir.

G4'ün çocuğunun resmi	G4'ün resmi
	
<p>Görüşmeci: “Annen ve seni anlatan bir resim çizer misin?”</p> <p>Resmin Açıklaması:“Bu annem, kardeşim, babaannem, dedem bu da babam.”</p>	<p>Görüşmeci: “Çocuğunuz ve sizi anlatan bir resim çizer misiniz?”</p> <p>Resmin Açıklaması: “Böyle biz birbirimizi seviyoruz.”</p>

Resim 2: Altı yaş çocukları ve annelerinden alınan örnekler.

Çocuk ve annelerin resimleri incelendiğinde, “Annemi ve seni anlatan bir resim çiz.” yönergesine rağmen, G4’ün çocuğunun çizdiği resimde kendisine yer vermemesi dikkat çekicidir. Resimde annesi, kardeşi, babaannesi, dedesi ve babası bulunmasına rağmen kendisi yoktur. Parot ‘a göre (1995) aile kompozisyonunun analizi, aile üyeleri arasındaki ilişkilere dair, bunların kişi tarafından nasıl yorumlandığının bilgisini verir (Akt. Metin, 2009). Bir kişinin yok sayılması, sıklıkla bu kişiye karşı geliştirilmiş bir reddediş duygusunun göstergesidir. Örneğin; bir çocuk kendini çizmeyi unutursa, ailesinden dışlandığına dair duygular taşıyabilir. Bu durum, G4’ün kendisine yönelik bir reddediş duygusuna sahip olduğunu gösterebilir. Wegmann ve Lusebrink (2000) araştırmasında ailenin tanımının kültürden kültüre değiştiğini belirtmişler ve geniş aile değişkenini eklemeyi uygun bulmuşlardır (Akt. Metin, 2009). Araştırmalarında kendisi, anne, baba ve kardeşlerin dışında aile dışındaki bireylerin de çizildiği durumları geniş aile bireylerini geniş aile değişkeni olarak tanımlamışlardır. Parot (1995) aile dışından bir kişinin eklenmesini; eklenen figürün çocuğun değiştirilmiş bir temsili olduğunu ifade etmiştir (Akt. Metin, 2009). Çocuğun annesini ve kendisini anlatan resimde babaanne ve dede gibi geniş aile bireylerinin de bulunması çocuğun kendisini büyük ebeveynlere daha yakın hissetmesinin ifadesi olabileceği gibi, ailenin büyük ebeveynlerle aynı apartmanda yaşamasından da kaynaklanıyor olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Hem anne-babanın çocukları ile hem de birbirleriyle kurdukları ilişkinin niteliği oldukça önemlidir. Çocukların yaşları ne kadar küçükse,

ebeveynlerine olan duygusal ihtiyaçları da o kadar fazladır. Bu nedenle anne-babaların özellikle erken çocukluk döneminde çocukları ile kurdukları ilişkiye özen göstermeleri çocuğun psikolojik gelişimi için olumlu sonuçlar ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bu yüzden çocuğun "ilk okulu olan aile" ve "ilk öğretmeni olan anne"nin erken çocukluk dönemi hakkındaki görüşleri çok önemlidir. Bu bakış açısından yola çıkarak, annelerin erken çocukluk dönemindeki görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada annelerin verdikleri cevaplar erken çocukluk döneminin önemini destekler niteliktedir. Bunun yanında annelerin çoğunluğunun ideal çocuk tanımında terbiyeli, uslu ve disiplinli, uyumlu, saygılı, kendine güvenen ve başarılı ifadelerini kullandıkları görülmektedir. Annelerin çoğunluğu çocuklarına ilişkin sorumluluklarını ifade ederken iyi bir insan yetiştirmeyi vurgulamışlardır. Anneler 0-2 yaş aralığında çocuklarıyla ilgili en zorlandıkları konunun hastalıklar olduğunu söylemişlerdir. Bu durum 2-4 yaş aralığında beslenme olarak değişirken, 4-6 yaş aralığında zorlanılan konuların oldukça farklılaştığı ve çeşitlendiği görülebilir. Anneler tüm gelişim dönemlerinde çocuklarıyla ilgili beslenme problemlerine yer vermiştir. Annelerin yarısı desteklemekte zorlandıkları bir gelişim olmadığını ifade etmişlerdir. Annelerin ifadeleri dikkate alındığında, çocuk gelişimcinin görevleri ve çalışma yerleri hakkında yeterince bilgi sahibi olunmadığı görülmektedir. Anneler genellikle çocuklarının dil ve motor gelişim alanlarında çok iyi olduklarını ifade etmişlerdir. Annelerin çoğunluğu kendisini sabırlı-hoşgörülü olarak tanımlamışlardır. Anneler çocuklarının davranışlarını genellikle genetik faktörlere bağlı olarak değerlendirmişlerdir. Genellikle 4-6 yaş aralığının daha kolay geçirilen bir gelişim dönemi olduğunu ifade etmişlerdir. Annelerin çocuklarıyla en keyifli geçirdikleri zamanı oyun oynamak, parka gitmek, kitap okumak vb. etkinliklerle ifade ettikleri görülmektedir. Annelerin çocuklarıyla ilgili pişmanlık yaratan durumları arasında fiziksel ve duygusal istismar da görülmektedir.

Kültürümüzde çocuk yetiştirme tutumları değişmiş olmasına rağmen, ailelerin çocuk yetiştirme tutumları bazen olumsuz olabiliyor. Burada toplumu eğitmek, anne babaları eğitmek, değişmeye özendirmek ve bu değişikliğin niçin böyle olması gerektiğini anlatmak görevi psikologlara, çocuk gelişim uzmanlarına ve eğitimcilere düşmektedir. Aynı zamanda, T.C. Sağlık Bakanlığı çocuk gelişimciyi tanıtmak, yaygınlaştırmak ve hak ettiği değeri vermek için çalışmalar yürütmelidir. Her aile hekimliğine en az bir çocuk gelişimci atanmalı ve bölgesindeki çocukların gelişimsel taramaları, ailelere rehberlik hizmetleri, aile eğitimleri gibi görevleri yürütmeleri sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Alantar, Z. ve Maner, F. (2008). Bağlanma Kuramı Açısından Yeme Bozuklukları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9:97-104.
- Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü. Erişilen Adres: (<http://www.health.ankara.edu.tr/cocuk-gelisimi-bolumu/>). Erişilen Tarih: 10.01.2014.
- Ataç, F. (1991). İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişim, İstanbul: Beta Bas. Yay. A.Ş.
- Aydın, O. (2003). Okulöncesi Dönem Çocuğunun Gelişim Özellikleri. *Erken Çocuklukta Yeni Yaklaşımlar*. Müzeyyen Sevinç (Der). İstanbul: Morpa, 137,138.
- Bahar, G., Savaş, H. ve Bahar, A.(2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt:4, Sayı:12.
- Bakkaloğlu, H. (2010). Erken Çocukluk Eğitimi. İbrahim Diken (Ed.), *Erken çocukluk Dönemi Öğretmeninin Özellikleri içinde* (s. 482-515). Ankara: Pegem.
- Baron C, Veilleux P, Lamarre A. TheFamily Of TheAsthmatic Child. *Can J Psychiatry* 1992; 37: 12-16.
- Birman, D. ve Ryerson-Espino, S.(2007).Therelationship of parentalpracticesandknowledgetoschooladaptationforimmigrantandnon-immigranthighschoolstudents. *CanadianJournal of School Psychology*, 22, 152-166.
- Bjorklund, D. (2000). *Children'sThinking*. United States of America: Wadsworth, 282-304.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*: 6. Baskı. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2008). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Craig-Unkefer, L.A. ve Kaiser, A. (2002). ImprovingTheSocialCommunicationSkills Of At Risk Preschool Children In A Play Context. *Topics in EarlyChildhoodSpacialEducation*, XXI 3:3-11.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2011). *Anne Baba Eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Dağlıoğlu, E. (2010). Erken Çocukluk Eğitimi. İbrahim Diken (Ed.), *Erken çocukluk Dönemi Öğretmeninin Özellikleri içinde* (s. 482-515). Ankara: Pegem.
- Demiriz, S. ve Dinçer, Ç. (1998). 5-6 Yaş Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Cinsiyet Ve Okulöncesi Eğitim Alma Sürelerine Göre

İncelenmesi. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Sözlü Bildiri. Selçuk Üniversitesi. Konya.

Derman, M.T. ve Başal, H. (2013). Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 2(1), 115-144.

Dursun, M.A. ve Ünüvar, P.(2011). Okulöncesi Eğitim Döneminde Yaratıcılığı Engelleyen Durumlara İlişkin Ebeveyn ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, yıl 11, 21:110 -133.

Ekiz, D. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara: Anı.

Geçtan, E. (1996). İnsan Olmak. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Gordon, T. (1998). E.A.E. Etkili Ana-baba Eğitiminde Uygulamalar. Sistem Yayıncılık: İstanbul.

Gülaçtı, F. (2012). Erken Çocukluk Eğitimi. Fikret Gülaçtı(Ed.), Türkiye’de ve Dünyada Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Eğitimi (s.2-19). Ankara: Pegem.

Güven, G. ve Azkeskin, K. (2012). Erken Çocukluk Eğitimi. İbrahim Diken (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim* içinde (s.2-50). Ankara: Pegem.

Hanımoglu, E. (2010). Seviye Belirleme Sınavına Girecek Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.

Honjo, S.;Sasaki Y.; Murase, S.; Kaneko, H.; Nomura, K. (2005). TransientEatingDisorder in EarlyChildhood A Case Report. Eur Child AdolescPsychatry, 14:52.

İşeren, E (1995). Çocuk ve Ergenlerde iştah ve Yeme Bozuklukları. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 3 (4), 24-33.

Jellinek M, Pote BP, Froehle MC (eds). BrightFuturesinPractice: MentalHealth Volume I PracticeGuide.Arlington, VA: National Center forEducationinMaternaland Child Health; 2002.

Kaçar, A. ve Doğan N. (31 Ocak-2 Şubat 2007) “Okulöncesi Eğitimde Bilgisayar Destekli Eğitimin Rolü” Akademik Bilişim 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Türkiye’de Çocuğun Geleceği: Çocukla İlgili Çalışmalarımdan Öğrendiklerim. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi 4-6

Kasım 1998 Bildiri Kitabı. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: Ankara.İsbn: 975 - 482 - 460- 6

Lado, W. Ve C.H. Hart (1992). "Sequences in Development of Competent Play withPeers: SocialandSocialPretend Play", *DevelopmentalPsychology*. 69,5.

Metin, Ö. (2009). Ankara'da Yaşayan Altı Yaşındaki Yabancı Uyruklu Çocuklarla Türk Çocuklarının Aile Resimlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Navaro, L. (2013). Gerçekten Beni Duyuyor Musun? Remzi Kitabevi: İstanbul.

Okul Öncesi Eğitimi Programı Komisyonu, (2013). Okul Öncesi Eğitimi Programı. Ankara.

Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ateş, N., Çetin, G. ve ark. (2001). "Child abuse in Turkey: An Experience in OvercomeDenialand A Description of 50 Cases", *Child Abuse Neglect*,25: 279-290.

Öngider, N. (2013). Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-CurrentApproaches in Psychiatry. 5(4):420-440 doi:10.5455/cap.20130527.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,11(1).

Plomin, R. Ve Spinath, F. M. (2004). Intelligence: Genetics, GenesandGenomics. *Journal of PersonalityandSocialPsychology*, 86, 112-129.

Salı, G.,Akkol, M.L., ve Oğuz, V.(2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müzik Etkinliklerinde Yaşadığı Sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: XV, Sayı 2, DOI NO: 10.5578/JSS.7042.

Sargın, N. (2008). Okul Öncesi Dönemde Ruh Sağlığı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23:177-183.

Semerci, B. (2009). Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı. (1. Basım). İstanbul: Alfa.

Steele, S. (1983). *HealthPromotion of the Child withLong-TermIllness*. (3rded). Norwalk, CT: Appleton-Century-Crofts.

Trawick-Swith, J. (2013). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Berrin Akman(Çev.Ed.), Ankara:Nobel.

Turul, T. ve Tezcan, İ. (2003). Primerİmmün Yetmezlik Hastalıklarına Yaklaşım. *Sted*, 12:7, 253-257.

Tümekaya, S. (2012). Erken Çocukluk Eğitimi. Fikret Gülaçtı(Ed.), Okul Öncesi Eğitim Döneminde Ailenin Rolü ve Önemi(s.336-367). Ankara: Pegem.

Türkoğlu, B.; Çeliköz, N. ve Uslu, M.(2011). 3-6 Yaş Aralığında Çocuğu Olan Babaların Nitelikli Zaman Algılarına Dair Görüşleri. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi. Mayıs 2013 Cilt:2 Sayı:2 Makale No:06 ISSN: 2146-9199.

Ünal, Ö. ve Günlemez, A.(2012). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 55: 37-41.

Üstünoğlu, Ü. (1990). Ailelerin Okulöncesi Dönemin Önemi Konusunda Bilinçlendirilmesi. Aile Eğitim Raporu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Valero de Bernabe, J.; Soriano, T.; Albaladejo, R. Juarranz, M.; Calle, M.; Martinez, D. ve Dominguez-Rojas, V. (2004). Risk Factors for Low Birth Weight : A Review. European Journal of Obstetrics and Gynecology and Reproductive Biology, 116, 3-15.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Yörükoğlu, A. (1979). Çocuk Ruh Sağlığı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

